

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 57 0 Пс 051899 18 Рев 2
Бања Лука, 16.01.2019. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Виоланде Шубарић, као предсједника вијећа, Горјане Попадић и Биљане Томић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља - противтуженог „S S + DN“ д.о.о. О., заступаног по З.Б., адвокату из Б., против туженог - противтужитеља „К.“ д.о.о. Л., заступаног по Т.К., адвокату из Т., ради плаћања дуга и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужитеља - противтуженог против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 051899 17 Пж 3 од 13.7.2018. године, на сједници одржаној дана 16.01.2019. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Одбија се захтјев туженог - противтужитеља за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 051899 16 Пс 2 од 15.5.2017. године утврђено је да је основано потраживање тужитеља - противтуженог (даље: тужитељ) према туженом - противтужитељу (даље: тужени) у износу од 93.639,62 КМ (главни дуг 46.819,81 КМ и камата у истом износу). Истом пресудом је утврђено да је основано потраживање туженог према тужитељу у износу од 46.108,62 КМ, док је у преосталом дијелу противтужбени захтјев одбијен. Након пребијања наведених потраживања тужени је обавезан да тужитељу исплати износ од 47.531,00 КМ и да му накнади трошкове спора у износу од 22.049,75 КМ.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 051899 17 Пж 3 од 13.7.2018. године жалбе странака су дјелимично уважене и првостепена пресуда преиначена тако што је утврђено да је основано потраживање туженог према тужитељу у укупном износу од 481.140,05 КМ, док је првостепена пресуда потврђена у дијелу одлуке о основаности потраживања тужитеља према туженом. Након пребијања узајамних потраживања странака, тужитељ је обавезан да туженом исплати износ од 387.500,43 КМ са каматом од доношења те пресуде до исплате. Одлучено је и да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Благовремено изјављеном ревизијом тужитељ побија другостепену пресуду у дијелу којим је уважена жалба туженог и то због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се оспорена пресуда у побијаном дијелу преиначи тако што ће се у цијелости одбити противтужбени захтјев те, слиједом тога, одбити и приговор пребијања.

Тужени је у одговору на ревизију оспорио наводе ревизије и предложио да се ревизија одбаци или одбије.

Ревизија није основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да му тужени исплати цијену испоручене робе (бетонска галантерија) по испостављеним фактурама и захтјев туженог да му тужитељ накнади штету коју му је учинио прекидом пословне сарадње одн. одустанком од уговора те да му исплати закупнину за држање рекламних паноа и палета својих производа у његовом пословном простору.

У току поступка пред првостепеним судом утврђено је слиједеће чињенично стање: да су странке од 2007. године биле у пословном односу према коме је тужитељ испоручивао туженом своје производе, а тужени је исте пласирао на тржишту Републике Српске односно БиХ; да је тужитељ туженом испостављао фактуре за испоручену робу и да је тужени само дјелимично исплатио дуг по тим фактурама; да су странке у току 2008. године водиле преговоре око заједничког наступа у послу који је јавно објавио Град Д., а који се односи на попличавање улица и тргова у том граду, али да нису закључили писмени уговор о томе, те да је тужитељ са предузећем „Х“ д.о.о. Б. закључио уговор у вези наведеног пројекта у Д.; да је тужени разноврсним пословним активностима помогао да посао у Д. добије поменуто предузеће које је у својој понуди навело да ће за попличавање улица и тргова користити производе тужитеља; да је тужитељ на име вођења тих активности понудио туженом накнаду у износу од преко 5.000,00 Еура, коју је овај одбио; да је за вријеме трајања пословне сарадње са туженим, тужитељ истоме доставио пет рекламних паноа и девет палета својих производа, које је тужени бесплатно изложио у својим пословним просторијама, те да након прекида пословне сарадње тужитељ није преузео наведене рекламне реквизите тако да се исти и даље налазе у пословном простору туженог; да је након прекида пословних односа тужени испостављао тужитељу фактуре на име закупнине за постављање и складиштење рекламних паноа, које тужитељ није плаћао већ их је враћао туженом.

Полазећи од ових утврђења првостепени суд је, између осталог, а позивом на одредбе чланова 154. и 155. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, даље: ЗОО), закључио да противтужбени захтјев за накнаду штете није основан јер тужени није имао право ексклузивног заступања тужитеља одн. није био ексклузивни дистрибутер његових производа на територији БиХ, нити је у вези пројекта попличавања улица и тргова у Д. између странака закључен уговор већ су само вођени

преговори, које је тужитељ прекинуо, али да због тога не постоји његова одговорност за штету коју је претрпио тужени.

У предњем се у битном исцрпљују разлози првостепене пресуде, а на основу којих је првостепени суд одбио противтужбени захтјев за накнаду штете.

Другостепени суд је након одржане расправе заузео другачији правни став у погледу одговорности тужитеља за накнаду штете коју је причинио туженом тиме што га је „избацио“ из посла поплочавања улица и тргова у Д. и то након што је, захваљујући управо активностима туженог, тај посао добило предузеће које је на објављеном тендеру учествовало са понудом да се у овом послу користе бетонски производи тужитеља. Овај суд сматра да је тужитељ поступао несавјесно јер је прекршио усмени договор постигнут са туженим и тиме га онемогућио да оствари добит коју је основано очекивао, а коју је обрачунао вјештак финансијске струке.

Другостепена пресуда је правилна (у дијелу одлуке о противтужбеном захтјеву за накнаду штете, који дио се побија ревизијом тужитеља).

У складу са чланом 30. ЗОО, основни разлог преговора је да дозволе свакој евентуалној уговорној страни да сазна на шта ће се тачно обавезати, да упозна економске и правне последице закључења уговора те да се обавијести о ситуацији супротне стране (њеној солвентности, пословном поштењу и сл.). Преговарање је процес у току кога се формира воља странака. У току преговора свака од страна може, имајући повјерење у изјаве друге стране, вршити одређене припремне радње, чинити трошкове, одбијати друге понуде за преговоре итд., па се у таквим случајевима поставља питање одговорности за штету у случају прекида преговора.

Првостепени суд се позвао на став 3. члана 30. ЗОО када је одбио противтужбени захтјев за накнаду штете, сматрајући да тужитељ није имао намјеру да туженог искључи из посла у вези поплочавања улица и тргова у Д., већ да је до тога дошло вољом предузећа „Х.“ д.о.о. Б., коме су повјерени наведени радови. Међутим, другостепени суд је правилно закључио да је неосновани прекид преговора посебан основ одговорности за штету те да странке нису само преговарале већ су у вези са предметним послом постигле и усмени договор на темељу кога је тужени у корист тужитеља предузео бројне пословне активности. Овај суд је цијенио понашање странака према начелу савјесности и поштења те правилно нашао да је тужитељ био несавјестан.

У конкретном случају тужитељ је 28.3.2008. године туженом дао понуду у вези посла на поплочавању улица и тргова у Д. Несумњиво је да свака понуда представља иницијативу за закључење уговора, што је прописано чланом 32. ЗОО. Понуда је приједлог за закључење уговора и уједно пројекат тог уговора. Уговор настаје прихватањем понуде, а према одредби члана 39. ЗОО, тај прихват се не мора састојати само у изјави о прихвату упућеној понудиоцу, већ може бити учињен и другим радњама. Понуда је прихваћена када понуђени потпуно или дјелимично изврши своје обавезе из предложеног уговора, уколико је то извршење саобразно садржини понуде и догоди се прије истека рока обавезности понуде. У овом случају је утврђено да је тужени понуду тужитеља

даље дистрибуирао предузећима која су учествовала на тендеру расписаном од стране Града Д., заједно са каталозима, узорцима и другом документацијом коју му је испоручио тужитељ, а остварио је и контакте са овлашћеним представницима Града Д. Урбанистичког завода Б. и других институција са циљем да се у пројекту поплочавања улица и тргова у Д. користе производи тужитеља, а не производи других заинтересованих предузећа (другим ријечима, тужени је „лобирао“ за тужитеља). Ту чињеницу је на индиректан начин признао и сам тужитељ, који је туженом понудио износ од 5.360 Еура на име посредовања у напријед наведеном послу и на име погрешно фактурисане робе, што значи да је међу странкама било неспорно да је тужени обављао послове за тужитеља у вези наведеног пројекта у Д. и да је по том основу имао одређене издатке.

Неосновано се у ревизији тврди да су саслушани свједоци потврдили наводе тужитеља. Из исказа свједока се може закључити да је тужени био представник тужитеља у БиХ односно да су све понуде тужитеља достављане заинтересованим лицима путем туженог те да је своје производе тужитељ пласирао на тржиште БиХ преко туженог. Наиме, свједок З.Ђ., који је у име предузећа „А“ д.о.о. Д. прикупљао документацију за учешће на тендеру који је објавио Град Д., је изјавио да се обратио тужитељу у вези набавке његових производа, а да га је овај упутио на туженог као његовог представника у БиХ. И свједок Д.П., који је као радник Града Д. био задужен за наведени пројекат, је изјавио да су представници тужитеља дошли у Д. и обавијестили их да је тужени њихов представник у БиХ, у ком циљу су им оставили бројеве телефона туженог, а након што је Град Д. успоставио контакт са туженим, овај му је доставио каталоге тужитеља и узорке његових производа. Свједок С.П.- М., која је код тужитеља обављала послове шефа комерцијалне службе, је потврдила да је тужени Граду Д. доставио каталоге тужитеља и да му је поводом тога понуђена накнада у износу од 5.000,00 Еура, док је свједок Б.Ч., који је код тужитеља радио на пословима продаје, навео да је тужени требао да учесницима тендера, који је расписао Град Д., понуди производе тужитеља и то не у своје име већ у име тужитеља. Надаље, свједок Б.Ј. је изјавио да су се странке договориле да ће тужени бити ексклузивни заступник тужитеља у БиХ и да ће се сви производи тужитеља, намијењени за радове у Д., испоручивати преко туженог. Директор туженог Р.К. је приликом свједочења навео да је тужени на тржишту БиХ пласирао огромне количине производа тужитеља и да је тужитељ понудио туженом учешће у пројекту у Д. на начин да тужени презентује његову робу фирмама које су биле учеснице тендера, у коју сврху му је доставио узорке, каталоге и другу документацију са техничким карактеристикама својих бетонских производа, које је тужени потом презентовао представницима Града Д. и Урбанистичког завода Б. Овај свједок је потврдио наводе осталих свједока да је тужитељ упућивао заинтересована лица да се обрате туженом у вези посла поплочавања улица и тргова у Д.. Изјаве наведених свједока су у сагласности и са материјалним доказима, а првенствено понудом тужитеља учињеној туженом у којој је исти предложио да искључиво преко туженог пласира своје производе за пројекат у Д. (међутим, тужитељ је накнадно од тога одустао закључењем уговора директно са предузећем „Х.“ д.о.о. Б. које је на објављеном тендеру изабрано за извођача радова на поплочавању улица и тргова у Д.). С друге стране, свједок Р.Б., директор предузећа „Х.“ д.о.о. Б., на чијој изјави инсистира ревидент, се уопште није изјашњавао о природи пословних односа

странака јер он о томе и нема непосредних сазнања, већ се очитовао о чињеницама које нису од битног значаја за рјешење овог спора. При томе треба имати у виду да су наводи овога свједока у колизији са наводима свједока М. С. (запослена као грађевински техничар у предузећу „Х.“ д.о.о. Б.) која је изјавила да је предузећу „Х.“ д.о.о. Б. само тужени дао званичну понуду и да је та понуда прихваћена јер других није ни било, али да је касније грађевински материјал купљен директно од тужитеља обзиром да је цијена била повољнија.

Имајући у виду горе наведено, правилном оцјеном проведених доказа у смислу члана 8. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“ број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13, даље: ЗПП), другостепени суд је нашао да су, без обзира што између њих није закључен уговор у писменом облику, парничне странке биле у пословном односу на темељу усменог договора и да је тужени прије прекида пословне сарадње извршио усмено уговорене обавезе, а није остварио добит коју је очекивао јер је тужитељ прекршио постигнути договор да се испорука његове робе поводом посла у Д. врши искључиво преко туженог. Таквим поступком тужитеља туженом је проузрокована штета, чију накнаду он основано захтијева у овој парници (ради се о штети причињеној повредом уговора, у смислу члана 262. став 2. ЗОО).

Појам штете обухвата не само просту штету већ и измаклу корист (члан 155. ЗОО). У смислу члана 189. ЗОО, поред права на накнаду обичне штете, оштећеном припада и право на накнаду измакле користи као будућег повећања имовине. Приликом процјене измакле користи, као једног од елемената за одмјеравање интегралне накнаде материјалне штете, узима се у обзир само онај добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари и који је спријечен штетним догађајем.

Из утврђеног чињеничног стања произлази да су странке успоставиле својеврстан облигационо - правни однос који по својим битним елементима највише одговара усменом уговору о налогу (члан 749. ЗОО) са елементима уговора о посредовању (члан 813. ЗОО) па је за признање права туженом на накнаду штете одлучно то што је уговор престао због одустанка тужитеља као налогодавца (одредба члана 765. ЗОО). Да тужитељ није одустао од уговора, за шта није имао оправдан разлог, тужени би остварио зараду од продаје тужитељевих производа и право на накнаду (провизију) сразмјерно учињеној услузи. Штета коју је тужени претрпио се, дакле, огледа у губитку зараде и накнаде коју би остварио да тужитељ није једнострано прекинуо њихову пословну сарадњу. Како висина накнаде није уговорена, тужени би имао право на уобичајену одн. правичну накнаду, у складу са одредбом члана 761. у вези са чланом 822. ЗОО.

Другостепени суд је туженом досудио накнаду штете у складу са налазом и мишљењем вјештака финансијске струке који је штету обрачунао у висини марже одн. разлике између цијене производа тужитеља која је понуђена у тендерској документацији и цијене по којој су изабраном извођачу радова продати производи тужитеља, који су били лошијег квалитета од оних који су изабрани на тендеру, ради чега је и њихова цијена била нижа за 20,35 КМ/м². Тако обрачуната висина штете је умањена за трошкове шпедиције па укупна изгубљена добит туженог износи 479.548,35 КМ. Поред тога, у поступку

извршења судске пресуде, коју је овај суд укинуо поводом изјављене ревизије, тужитељ је од туженог наплатио већи износ од стварно досуђеног, чиме је тужени оштећен за 1.591,70 КМ. Стога укупно потраживање туженог према тужитељу по напријед наведеним основима износи 481.140,05 КМ, како је то правилно утврдио другостепени суд.

Ревидент неосновано побија одлуку о висини досуђене накнаде. По мишљењу овога суда, висина износа који је другостепеном пресудом досуђен туженом представља његову изгубљену зараду увећану за уобичајену односно правичну накнаду у смислу напријед цитираних прописа, коју би тужени остварио да тужитељ није одустао од њихове пословне сарадње. Досуђени износ је сразмјеран губитку који је тужени претрпио у својој имовини и труду који је уложио. Наиме, према утврђењу другостепеног суда, он је заслужан што су приликом попличавања улица и тргова у Д. кориштени бетонски производи тужитеља. То значи да је тужитељ у вези наведеног пројекта у Д. остварио значајну зараду захваљујући туженом, а није му ништа исплатио по основу обављених послова за њега, нити је одговарајући дио зараде припао туженом. Стога се не могу прихватити наводи тужитеља којима се побија право туженог на накнаду изгубљене добити и висина те добити. Исто тако, без основа су приговори ревизије да вјештаци финансијске и грађевинске струке нису отклонили нејасноће и противрјечности у својим налазима и мишљењима. Ови вјештаци су се на рочишту изјаснили о свим спорним питањима и дали потребна објашњења, на која странке нису имале примједби, па другостепени суд није повриједио процесна правила када је своју одлуку утемељио на налазима и мишљењима вјештака као и осталим изведеним доказима.

Нису тачни ни наводи ревидента да другостепени суд није поштовао упуте овога суда дате у одлуци којом је одлучено о ревизији туженог изјављеној против пресуде донесене у ранијој фази поступка. Напротив, те упуте није поштовао првостепени суд, али је другостепени суд, одлучујући о жалбама странака, своју одлуку утемељио на датим упутствима овога ревизионог суда.

Ревизионим приговорима (да је између странака био закључен само купопродајни уговор, да су странке само водиле преговоре о пословној сарадњи у вези посла у Д., али да није дошло до закључења уговора јер су преговори пропали кривицом туженог који је одустао од пословне сарадње, да је тужени све послове обављао у своје име, а не у име тужитеља, да тужитељ није преузео било какве обавезе према туженом, да фирма „Х.“ д.о.о. Б. није прихватила понуду туженог, већ понуду тужитеља итд.) се у претежном дијелу побија правилност чињеничног стања које је утврдио другостепени суд, па су ти приговори ирелевантни јер се ревизија не може изјавити због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања (члан 240. став 2. ЗПП).

Ревизијом се неосновано побија и одлука другостепеног суда о трошковима поступка, која је утемељена на одредби члана 386. став 2. ЗПП. Наиме, обје странке су дјелимично успјеле у парници па је правилно одређено да свака странка сноси своје трошкове и да није дужна другој да исте надокнађује.

Ради свега наведеног ваљало је, у смислу члана 248. ЗПП, ревизију одбити као неосновану.

По оцјени овог суда, трошкови туженог за састав одговора на ревизију нису били потребни ради вођења ове парнице па му из тог разлога нису досуђени (члан 397. став 1. у вези са чланом 387. ЗПП).

Предсједник вијећа
Виоланда Шубарић

За тачност отправака овјерава
руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић